

Praznični december se je tudi v Desklah preselil na splet

Kulturno društvo »Svoboda« Deskle, foto: Marko Maffi

Decembra je bila navadno naša dvorana vedno polno zasedena s prireditvami, ki jih je

Kulturndom v Desklah v prazničnem decembru 2021

organiziralo bodisi naše društvo, osnovna šola bodisi druga društva. Lanski december pa je bil povsem drugačen. Že od sredine lanskega marca dvorana sameva, saj epidemija onemogoča, da bi počeli kaj gledališkega, glasbenega, plesnega ali da bi se preprosto samo družili. Organizatorji prireditev smo zaskrbljeni, nemočni in lahko le žalostno zremo v prazne stole v dvorani ter se sprašujemo: Do kdaj?

Zato smo se v Kulturnem društvu »Svoboda« Deskle odločili, da v sodelovanju z Osnovno šolo Deskle preko spleta ponudimo nekaj arhivskih posnetkov otroških gledaliških predstav, koncertov in prire-

Palček Božo in jelenček Rudi

ditev. Vse to smo si v zadnjih decembrskih prazničnih dneh lahko ogledali na Facebook strani Kulturndom Deskle.

25. decembra je praznik polepšal božični koncert Pihalnega orkestra Salonit Anhovo, 26. decembra prireditev ob **60-letnici Kulturnega doma Deskle**, 27. decembra pa smo otrokom ponudili gledališko predstavo *Razbojniki iz Kardemomme* Gledališke skupine MAK. 28. december je zaznamoval božično-novoletni koncert Osnovne šole Deskle, 29. in 30. december pa gledališki predstavi *Sapraniška* in *Sneguljčica* v izvedbi Gledališke skupine MAK.

Številni komentarji so nam potrdili, da smo se prav odločili, saj so bili vsi pohvalni. Nekateri obiskovalci Facebook strani so nam zaupali, da so se z veseljem vrnili tudi do 20 let nazaj, ko so sami sodelovali v različnih predstavah ali na koncertih, in tako obujali prijetne spomine. Hvala vsem za odzive, pa tudi za vse lepe želje in voščila za praznike.

Žal letos tudi dedka Mraza ni bilo v naš kulturni dom. Pa ne zato, ker za leto 2021 ne bi imeli želja. Seveda smo jih imeli. Zaželeli smo si, da bi decembrske praznične dni preživljali kot nekoč. Lepo bi bilo, da bi se družili, plesali, šli na novoletni sejem, kakšen koncert pa v gledališče, da bi nas zopet obiskal dedek Mraz in še in še ...

Otroci se zagotovo spomnite zadnjega obiska dedka Mraza v naši dvorani, ki vam je prinesel hudomušno praznično predstavo Miški-nega gledališča Rudi in praznične kremšnite, pa da je predstava imela srečen konec in da so praznične iskricke letele po vsej dvorani. In čisto za vsakega izmed vas je dedek Mraz v svojem košu imel tudi darilo. Še posebej so oči žarele najmlajšim, ko se je dedek Mraz za spomin fotografiral prav z vsakim otrokom posebej.

Ko bi le bil letošnji december spet tak!

Liške maske vpisane v Register nesnovne kulturne dediščine

Nika Testen in Vita Matjac, foto: Nika Šimac

Občina Kanal ob Soči se je, v sodelovanju z Raziskovalno postajo ZRC SAZU iz Nove Gorice in Etnološkim društvom Liški pustjé, odločila vpisati liške maske v Register nesnovne kulturne dediščine. Ministrstvo za kulturo je na podlagi prijave v Register nesnovne kulturne dediščine novo enoto potrdilo in v register vpisalo 8. decembra 2020, kar prispeva k ohranitvi lokalne značilnosti, lokalne identitete ter k varovanju in razvijanju kulturnih posebnosti naše občine.

Liške maske spadajo med tradicionalne pustne maske na Slovenskem. Izvirajo iz okoliških vasi liškega območja na Kanalskem Kolovratu. Prvotno so jih izdelovali iz bakrene pločevine, z letom 1947 pa jih je domačin **Branko Žnidarčič** v sodelovanju s krajani in etnologom **Pavlom Medveščkom** rekonstruiral in začel ročno izdelovati iz aluminija.

Leta 1991 je bilo ustanovljeno Etnološko društvo Liški pustjé, ki liške maske predstavlja tudi na pustnih karnevalih po Sloveniji in v tujini.

Branko Žnidarčič, avtor mask

Pust tudi letos na obhodu po kalskih vaseh

Darja Rijavec, foto: Elza Pavšič

Spomladi, ko so drevesa ozelenela, smo v Kalu nad Kanalom začeli stopati po poti folklorne dejavnosti, ki predstavlja eno najzlahtnejših področij ljubiteljskih kulturnih udejstvomani. Na letošnjo angelsko nedeljo bo za nami desetletje uspešnega prepletanja plesnih korakov s starimi vižami in ljudsko pesmijo ter narečno besedo, oblačilnim videzom, starimi šegami, navadami in običaji.

Pustovanje je eden izmed najstarejših slovenskih ljudskih običajev, ki ga poustvarjamo. Z zavestjo, da je tudi del našega ljudskega izročila, naše kulture in tradicije, ki jo želimo ohranjati za nadaljnje rodove, smo obudili starega kalskega pusta.

Ta je lani prvič po večletni skupni želji nas folklornikov obhodil kalske vasi in prinesel vsem veselje. Letos pa je navkljub koroni obiskal vse hiše, ko se je s svojo družino preselil na strani bogato pripovedne knjižice o naši pustni dediščini.

V njej so predstavljeni kalski tradicionalni pustni liki, njihov pomen in tudi, kako so potekale raziskave ter rekonstrukcija »ta pravega« pusta.

Popelje pa nas tudi daleč nazaj v prastari čarobni svet nenavadnih mask in pustnih običajev, vezanih na navade posameznih vasi. Skupna vsem je bila le prepoved šemljenja dekletom, ki so prišla šele na skupno večerjo, kjer so se fantje prvič razkrili. Maskiranje in sodelovanje pri rajšpu, pustnem običaju, je bila povsod nekaka pravica ali celo dolžnost izključno neporočenih fantov, ki so se družili v fantarije in s strogimi pravili medse sprejemali mladince. Katere vasi so se združevale v skupno fantarijo, so imeli kdo ve kako določeno in v pustnem času prestopiti na ozemlje druge fantarije je pomenilo vojno, pretep, v katerem so leteli rogovi in kožuhi na vse konce. Na pust so se začeli pripravljati že takoj po božiču, skrivaj pod vodstvom varvarja, najstarejšega ali v izdelovanju mask najbolj izkušenega fanta, so izdelovali frlajde, pustne oprave. Vsaka fantarija je imela tudi svoje posebnosti, navade in običaje, ki so se prenašali iz roda v rod.

Na Levpskem so hodili v šklefedorino, morda zaradi naličij, narejenih iz starih klobukov, šklefeder. Škrugar je tekal za vaščani, jih lovil z lesenimi škarjami ter tolkel z vrečo pepela. Ženin in nevesta, orač, brusač, berač, kosec ..., kolikor je bilo fantov, toliko je bilo v sprevodu

šklefedorinov, ki jih je vodil orožnik. Snjegunca pa je z masko, kvačkano iz belega sukanca, in belim ogrinjalom predstavljala zimo in posebljala tudi smrt, zato je ljudje niso pustili v hišo, kar sta ji preprečevala tudi dva volkova, ki sta jo spremljala.

V Dolenjem Lokovcu so bili na obhodu, debeluh, talep, tagrd, lah, rezjan, šintar in prastare šemre, najlepša, taorlova, prekrita s kokošjim in petelinjim perjem, najbolj strašljiva, tačrna, z opravo iz črnega kožuha, zvoncem na hrbtu in verigo, na kateri je bila privezana kravja lobanja v roki. Tarogova, z rogovi koštruna in iz koštrunovega krzna, je v roki nosila naluknjana živalski mehur, napolnjen s pepelom. Cefedrin je imel na obleko prišite volnene cofe, praprotnik pa se je v opravi iz suhe praproti s kljuko iz bršljanja v roki obnašal, kot da z njo orje njivo.

V Gorenjem Lokovcu je taulična vlekla za sabo na dveh palicah pritrjeno polno leseno kolo, ovito z bršljanom.

V Kalu nad Kanalom pa so bile poznane tauriščne; cundrin, mahošarin makincter maska punpu ali ne teč ne meš. Tauriščne so bile po izročilu prednikov gozdni duhovi, ki